

план развитието на Яворов. Предно място в това отношение заемат изследванията на съветския яворовист проф. Д. Ф. Марков. Без да подценява влиянието на индивидуализма и модернизма върху лириката на поета в „Безсъници“ и „Прозрения“, проф. Марков изостави всяка схема и потърси жизнената линия на Яворовото развитие. Разкривайки трагедийността на голяма част от лириката на „Безсъници“ и „Прозрения“, той видя обществената основа на Яворовата творческа и жизнена драма. Тази постановка сама по себе си вече даваше ключ за ново, по-задълбочено разглеждане на цялостния път на твореца. За пръв път разкриха своя дълбок смисъл стихотворения като „Нощ“, „Песен на песента ми“, „Дни в нощта“, „Не бой се и ела“, „Маска“, „В часа на синята мъгла“ и др. Редом с това естествено израсна и твърде сложната проблема за метода на поета, която се опростяваше в схемата реализъм — антиреализъм. Проникновено тълкуване позволи на проф. Марков да види истинското място на Яворов не само в българската, но и в световната литература: „Яворов е национална гордост за българския народ — писа проф. Марков, — заедно с това той е поет със световно значение. В лицето на Яворов българският народ подари на света един страстен борец за социална правда, за справедливост на човешките отношения, един първокласен поет, художник от първа величина, с когото се гордее цялото прогресивно човечество.“⁴¹

По същото време нашият Висш институт за театрално изкуство поведе истинска борба за Яворовата драматургия. Изследванията на професорите П. Пенев и Ст. Каракостов, усилията на млади режисьори и артисти хвърлиха мост между Яворовите драми и народа чрез постановки в театрите из цялата страна. Спорът за Яворовата драматургия, който съставя основната ядка в оценката на цялостното развитие на твореца, беше разрешен пак от народа. Вече четири години „В полите на Витоша“ не слиза от сцената на Народния театър „Ив. Вазов“ в София. Много театри в страната играят с нестихващ успех „Когато гръм удари, как ехото заглъхва“. По такъв начин Яворовата драматургия заживя за пръв път своя пълноценен живот едва в нашата съвременност.

През изтеклата есен се навършиха 60 години от излизането на първата стихосбирка на поета и 50 години от неговата първа драма „В полите на Витоша“. Социалната поезия от тази първа стихосбирка и социално-психологическата драма „В полите на Витоша“ са особено съзвучни с нашата съвременност. Едва за нас днес е ясна обаче и дълбоката връзка, която минава от „Калиопа“, „Арменци“, „Градушка“ през „Нощ“, „Не бой се и ела“, „В часа на синята мъгла“, „Маска“ и „Славата на поета“ към трагедията „В полите на Витоша“. Първата стихосбирка на поета и неговата първа драма бележат два стълба на реализма в противоречивото развитие на твореца. Тъкмо връзката между тях дава разрешение на основната проблема за пътя на твореца. Животът потвърди онова, което някои наши литературоведи все още не могат да видят.

За щастие Яворов отдавна не е във властта на временни заблуди, предубеждения, догматизъм и ограниченост, защото е влязъл в най-сигурния пантеон за безсмъртие — в сърцето на народа.

⁴¹ Д. Ф. Марков, П. К. Яворов в Съветския съюз. Сп. *Септември*, 1958, кн. 2, с. 148.